

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ

УДК 81'243:378.147

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.14790392>

Формування перекладацької компетентності під час англомовної самоосвіти

Биконя Оксана Павлівна

доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри іноземних мов,
Пенітенціарна академія України, вулиця Гонча, 34, 14000, Чернігів, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8865-8792>

Шевченко Юлія Вікторівна

старший викладач кафедри іноземної філології Національного Університету
“Чернігівська політехніка”, вул. Шевченка, 95, Чернігів, 14030, Україна, ORCID:
<https://orcid.org/0000-0001-7701-1291>

Прийнято: 19.01.2025 | Опубліковано: 29.01.2025

Анотація. Метою статті є аналіз особливостей формування перекладацької компетентності (ПК) під час англомовної самоосвіти слухачів. Використано такі методи дослідження: аналіз науковопедагогічних та методичних досліджень щодо формування ПК під час англомовної самоосвіти; створення методичних рекомендацій щодо самостійного навчання перекладу на засадах компетентнісного та системного підходів. Результати досліджень і міркувань щодо формування ПК під час англомовної самоосвіти показують, що знання особливостей перекладу є однією з важливих умов забезпечення ефективного англомовного усного та писемного спілкування. У формуванні ПК вирішальну роль відіграє зміст освіти, освітнє середовище слухача, організація освітнього процесу, освітні технології, включаючи самоосвітню діяльність.

Формування ПК – це складний і тривалий процес у навчанні англійської мови. Ця компетентність включає особистісні якості, передусім творчі здібності, знання, уміння і навички, якими необхідно опанувати майбутньому фахівцю з метою відповідності сучасним вимогам, що висувуються соціумом до нього. Здійснення перекладацької діяльності відбувається, коли сформовані мотиваційна, змістова та операційні складники ПК; передбачається адекватне сприймання та розуміння англомовної інформації; є готовність до реалізації мотиваційно-спонукальної, орієнтаційно-дослідницької та виконавчої фаз; у слухачів розвинуті та сформовані групи знань, навичок, умінь та здібностей, які необхідні для здійснення цієї діяльності майбутнім фахівцем; відбувся належний розвиток творчого мислення. ПК складається з системи субкомпетентностей, які є взаємопов'язаними, ієрархічними, і ці взаємозв'язки можуть змінюватися.

***Висновки** доводять, що розвиток і формування ПК має здійснюватися на засадах компетентнісного і системного підходів під час іншомовної самоосвітньої діяльності. До ПК включено білінгвальну, фахову надпредметну, лінгвосоціокультурну і навчально-стратегічну й інструментальну субкомпетентності. Самостійне навчання перекладу у будь-якій галузі на засадах системного підходу має свій алгоритм англомовної самоосвіти під час опанування ПК, який містить такі етапи: пропедевтичний, підготовчий, початковий, основний, завершальним і підсумковий.*

***Ключові слова:** переклад, перекладацька компетентність, компетентнісний підхід, системний підхід, англійська мова, самоосвіта.*

Forming translation competence in the process of English self-education

Bykonja Oksana

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of Foreign Languages,
Penitentiary academy of Ukraine, Goncha street, 34, 14000, Chernihiv, Ukraine,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8865-8792>

Shevchenko Yuliia

a senior lecturer of Foreign Philology Department, Chernihiv Polytechnic National University, Shevchenko street, 95, 14030, Chernihiv, Ukraine, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7701-1291>

***Abstract.** The aim of the article is to analyse the peculiarities of developing translation competence (TC) in the course of learners' English self-education. The aim was achieved by applying the following research methods: analysis of scientific-pedagogical and methodological studies on the development of translation competence in English self-education; development of methodological recommendations for self-study of translation based on competence and systemic approaches. The results of research and discussions on the development of TC in English self-education show that knowledge of the specifics of translation is one of the essential elements of effective English oral and written communication. The content of education, the learner's educational environment, the organization of the educational process, and educational technologies, including self-education activities, play a significant role in the development of TC. The development of TC is a complicated and long-term process in learning English. This competence includes personal qualities, particularly creative abilities, knowledge, skills, and abilities that a future specialist needs to master to meet society's latest requirements. Translation activities are carried out when the motivational, content, and operational components of TC are formed; adequate comprehension and interpretation of English-language information is assumed; there is a readiness to implement the motivational and stimulating, navigational, research, and executive phases; learners have developed and formed a group of knowledge, skills, abilities, and capabilities required for the implementation of this activity by a future specialist; and there has been a sufficient development of creative thinking. TC consists of a system of interrelated and hierarchical sub-competences, and these relationships can vary. The conclusions prove that the development and formation of TC should be based on competence-based and systemic approaches in the process of*

foreign language self-education. The TC includes bilingual, professional cross-curricular, linguistic and sociocultural (extralinguistic), educational, strategic, and instrumental sub-competences. Independent learning of translation in any field based on a systematic approach has its algorithm of English self-education in mastering TC, which includes the following stages: propedeutic, preparatory, introductory, basic, final, and reflective.

Keywords: *translation, translation competence, competence-based approach, systemic approach, English, self-education.*

Постановка проблеми. Серед стратегічних цілей іншомовної освіти у закладах вищої освіти в умовах інтеграції до світового освітнього середовища є розвиток активної особистості, спроможної бути суб'єктом своєї діяльності та її розвитку; продуктивно навчатися впродовж усього життя і взаємодіяти в мультилінгвальному та полікультурному суспільстві.

Виходячи з цього, іншомовна самоосвіта особистості, яка намагається опанувати іноземну мову (ІМ), є свідомою, свого роду *самотворчістю* у процесі цілеспрямованої систематичної іншомовної освітньої діяльності, що керується безпосередньо людиною, яка навчається, і має на меті покращити рівень володіння ІМ. Вивчення ІМ не лише сприяє ознайомленню людини з іншомовною культурою, а й становиться інструментом самоосвіти, що надає їй можливості для самореалізації як особистості, яка має власне вільне самовизначення.

Самостійне оволодіння ІМ передбачає самостійну навчально-пізнавальну діяльність, де викладач керує цим процесом опосередковано. Зауважимо, що слухач, який вивчає ІМ, не може мати *абсолютної самостійності*, а лише працює за матеріалами, дібраними та створеними викладачем. Самостійне оволодіння ІМ вимагає у слухачів відповідного рівня сформованості самостійності.

Іншомовна самоосвітня діяльність студентів перетворюється не на формальне доповнення до мовної освіти, а на такий, що є невіддільним компонентом іншомовної освіти слухача, який дає змогу здійснювати цю самоосвіту вже на наступних етапах безперервної освіти, особливо під час навчання іншомовного спілкування, читання, аудіювання, письма й особливо перекладу.

У наш час переклад є одним з найважливіших засобів міжкультурної усної та письмової іншомовної комунікації в різних галузях діяльності, який дозволяє фахівцю здійснювати плідну та ефективну співпрацю із закордонними колегами, іноземними партнерами тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проведене дослідження показує важливість розвитку ПК у студентів-філологів, студентів економічного профілю, майбутніх юристів та ін. Зокрема, за Л. Пилипюк, у сучасному суспільстві спеціаліст у будь-якій галузі знань має вміти не лише прочитати, але й перекласти службову документацію, а іноді й виступити як перекладач на зустрічах з закордонними партнерами [9].

С. Дорда зазначає, що основною метою будь-якого перекладу є досягнення адекватності – вичерпної передачі смислового змісту оригіналу та повної функціонально-стилістичної відповідності цьому змісту [6].

Знання особливостей перекладу є однією з важливих умов забезпечення ефективного іншомовного спілкування. Серед основних завдань навчання ІМ є розвиток у студентів навичок і вмінь швидкого та вільного читання іншомовних творів, що сприяє швидкому й належному сприйняттю та осмисленню ними прочитаного відповідно до спеціальності, але, як підкреслюють науковці, таке розуміння іншомовного тексту не є можливим без здійснення перекладу [11].

Слід зазначити, що для багатьох закордонних досліджень здійснення якісного перекладу залишається актуальною темою. Так, D.A. Salamah у своїй роботі, підсумовуючи статистичний та якісний аналіз дослідження студентів щодо рівня володіння ними перекладацької майстерності, зауважує, що під час

навчання, на жаль, студенти не завжди набувають ПК успішно, про що свідчить відсутність статистично значущих відмінностей у динамічних/статичних знань щодо здійснення грамотного перекладу, недостатньо повно виконаних завдань на переклад, а також зауважень, отриманих від викладачів та роботодавців під час інтерв'ю [22].

Причиною недостатнього рівня перекладацької майстерності у студентів, як зазначають вчені D. Ху та Q. Ху, є те, що більшість студентів, що вступають до освітнього закладу, мають недостатній загальний рівень англійської мови, низьку граматичну базу, незначний обсяг словникового запасу та відсутність культурних знань про англомовні країни [27-28].

Процес освоєння перекладацької майстерності передбачає поетапний розвиток у студентів системи знань і навичок, що обумовлено не тільки особливостями власне перекладацького процесу, новими науковими, психологічними та педагогічними вимогами до перекладу та університетської освіти, погоджуємося з Г.В. Адамовою, Л.Г. Талановою, В.В. Погонець, а й російсько-українською війною [1].

Загалом, формування ПК вимагає впровадження нових підходів до структурування змісту підготовки будь-якого фахівця і реалізації інноваційних форм і методів навчання перекладу не тільки на аудиторних заняттях, але й під час іншомовної самоосвіти слухача.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Всупереч значному потенціалу навчання перекладу у процесі професійної підготовки будь-якого фахівця, низка аспектів цього освітнього процесу залишається недостатньо вивченою, що створює простір для подальших досліджень. Особливо це стосується визначення підходів до опанування ПК під час англомовної самоосвіти, виокремлення складників ПК і створення алгоритму самостійного навчання перекладу.

Це дослідження зосереджене на ґрунтовному вивченні зазначених вище аспектів, що надасть змогу не лише осмислити їх теоретично, а й запропонувати

практичні поради щодо оптимізації методологічних підходів та розроблення стратегій, спрямованих на вдосконалення процесу організації навчання перекладу під час іншомовної самоосвіти, покращення його результативності та досягнення продуктивної співпраці між суб'єктами навчально-виховного процесу.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є аналіз особливостей формування ПК під час англomовної самоосвіти слухачів.

Завдання статті: 1) проаналізувати теоретико-методичні засади формування ПК під час англomовної самоосвіти слухачів, визначивши методичні підходи до навчання перекладу, складники ПК, необхідні для навчання перекладу під час іншомовної самоосвіти слухача; 2) запропонувати етапи формування ПК у самоосвітньому процесі навчання перекладу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Виклад основного матеріалу дослідження. У наш час самостійне навчання за індивідуальною траєкторією є сучасним напрямком у вітчизняній і закордонній освітній галузі. Це навчання вимагає застосування певних підходів і методів. У контексті нашого дослідження вважаємо, що під час іншомовної самоосвітньої діяльності формування ПК має здійснюватися на засадах компетентнісного і системного підходів.

В основі компетентнісного підходу має місце основоположне поняття *компетентності*. Згідно з визначенням Міжнародного департаменту стандартів для навчання, досягнення та освіти (International Board of Standards for Training, Performans and Instruction) поняття *компетентності* визначається як спроможність кваліфіковано здійснювати діяльність, виконувати завдання або роботу [4; 7]. При цьому поняття компетентності містить набір знань, навичок, умінь та здібностей, що дають змогу особистості ефективно здійснювати діяльність або виконувати певні функції, спрямовані на набуття певних стандартів у галузі професії або виду діяльності [10]. Для того, щоб полегшити процес оцінювання компетентностей, Департамент пропонує виділити з цього

поняття такі індикатори, як набуті знання, вміння, навички та навчальні досягнення. Експерти програми "DeSeCo" визначають поняття компетентності (competency) як здатність успішно задовольняти індивідуальні та соціальні потреби і виконувати поставлені завдання. Кожна компетентність побудована на комбінації (поєднанні) взаємовідповідальних пізнавальних компонентів та практичних навичок, цінностей, емоцій, поведінкових компонентів, знань і вмінь, усього того, що можна мобілізувати для активної дії. Ця схема є прикладом побудови внутрішньої структури компетентності, орієнтованої на потреби ("DeSeCo", 2002) [10].

Ґрунтовним науковим підходом відзначається розгляд поняття „компетентності” Міжнародною комісією Ради Європи, якою було сформульовано перелік ключових компетентностей з використанням логічно визначеного ряду: **вивчати – шукати - думати - співпрацювати - діяти - адаптуватись**[2; 8]. При цьому, перелік *восьми ключових компетентностей* для навчання упродовж життя, якими повинен володіти кожний європеєць, визначені як робочою групою щодо підготовки звіту Європейській раді в Стокгольмі, так і Єврокомісією, що включає: компетентність в галузі рідної мови; базові компетентності в галузі наук; ІМ /компетентність у сфері ІМ; використання інноваційних технологій / або інформаційні та комунікаційні технології / комп'ютерна компетентність; здатність та уміння навчатись /навчальна компетентність; міжособистісна, міжкультурна та соціальна компетентності; компетентність підприємництва; культурна компетентність [8].

У формуванні ПК вирішальну роль відіграє не тільки зміст освіти, але також і освітнє середовище слухача, організація освітнього процесу, освітні технології, включаючи самоосвітню діяльність. А отже, вміння слухача ефективно і результативно будувати свою навчально-пізнавальну діяльність, методично правильно організувати свою іншомовну самоосвіту, налагоджувати співпрацю з викладачем, іншими слухачами/студентами, доцільно використовувати різні новітні засоби навчання під час здійснення

перекладу. Слухач при цьому може брати участь у медіації, спілкуванні на міжкультурному рівні та самостійно удосконалюватися протягом всього життя, а метою навчання визнається розвиток його особистості, де він має *брати на себе функції викладача*.

Формування ПК – це складний і тривалий процес у навчанні англійської мови. Зокрема, М.В. Штогрин зазначає, що ПК – це складне поняття, структура якого складається з *мовної, комунікативної, предметної, текстуальної, соціокультурної, технічно-технологічної, інтегративної й особистісної компетенцій*, формування та розвиток яких відбувається в безперервному процесі навчання та виконання спеціально розроблених завдань і вправ [12]

Відповідно до дослідження Н.С. Тимченко-Міхаліди, В.Б. Пугач, ПК містить особистісні якості, передусім творчі здібності, знання, уміння і навички, якими необхідно опанувати майбутньому фахівцю з метою відповідності сучасним вимогам, що висуваються соціумом до нього [11].

За Н.М. Бідюк, ПК є інтегрованою характеристикою, що передбачає здатність здійснювати переклад автентичних текстів на належному рівні та розуміти їх зміст, реалізовувати отриману інформацію відповідно до цільової аудиторії й подальшого використання в іншомовній освіті та міжкультурній комунікації [3].

Т.О. Долга, аналізуючи усну перекладацьку діяльність під психологічним ракурсом, звертає увагу на готовності до здійснення перекладацької діяльності (сформованість мотиваційної, змістової та операційної її складників); адекватного сприймання та розуміння інформації; готовності до реалізації мотиваційно-спонукальної, орієнтаційно-дослідницької та виконавчої фаз; сформованості у студентів груп знань, умінь та навичок, які необхідні для здійснення цієї діяльності майбутнім фахівцем; високого рівня розвитку творчого мислення [5].

Порівняно з численними теоретичними дискусіями про ПК, дослідження розвитку ПК все ще перебувають у «зародковому стані» [16]. Наприклад, G.M.

Shreve стверджує, що ПК розвивається від природного перекладу до більш конструктивістського підходу [25]. А. Chesterman узагальнює п'ятирівневу модель розвитку ПК: початковий, просунутий, компетентний, професійний та експертний рівні [16]. Група PACTE поділяють процес оволодіння ПК на етапи доперекладацької компетентності та опанування ПК на достатньому рівні [20-21]. Н. Liu розрізняє етапи розвитку мовленнєвих здібностей і стадії розвитку навичок [19].

Відповідно до проведеного дослідження групою вчених *PACTE* ((Process in the Acquisition of Translation Competence and Evaluation) набуття ПК у письмовому перекладі здійснюється через «зворотний» та «прямий» переклад [20-21]. ПК містить професійні знання, тобто процедурні знання, стратегії, які відіграють дуже істотну роль у цій діяльності, процеси продукування результату діяльності, що є автоматичними. Базовими положеннями моделі ПК є те, що ПК суттєво відрізняється від білінгвальної компетентності; вона є базовою системою знань, необхідних для здійснення перекладу; включає професійні знання, до яких відносяться декларативні та процедурні знання, причому останнє є домінантним; ПК складається з системи субкомпетентностей, які є взаємопов'язаними, ієрархічними, і ці взаємозв'язки можуть змінюватися [20-21]. За PACTE Group субкомпетентностями ПК вважаються: мовна у двох мовах; екстралінгвістична; інструментальна/професійна; психофізіологічна; мовленнєва і стратегічна.

Lin Xiao наголошує, що у процесі навчання англійської мови необхідно приділяти достатньо уваги формуванню у студентів фахової ПК й водночас постійно досліджувати розвиток когнітивної обізнаності студентів у сфері перекладу та ефективного вдосконалення їхніх перекладацьких умінь на практиці [26].

На основі досліджень до ПК відносимо такі субкомпетентності, як білінгвальна, фахова надпредметна, лінгвосоціокультурна (екстралінгвістична) і навчально-стратегічна й інструментальна [16; 20-21; 26].

Білінгвальна субкомпетентність – це свого роду компетентність з білінгвальними прагматичними, текстуальними, граматичними та лексичними компонентами, відповідні мовні та мовленнєві знання, навички, вміння та здатність, що необхідно здійснювати під час усної та письмової комунікації.

Фахова надпредметна субкомпетентність містить знання особливостей здійснення функцій перекладу, навички, вміння і здатність перекладати будь-який текст відповідно до професійної діяльності.

Лінгвосоціокультурна (екстралінгвістична) субкомпетентність містить соціолінгвістичні, культурні й соціально-психологічні компоненти, до яких відносимо культурологічні, енциклопедичні та предметно-галузеві знання, навички, вміння та здібності здійснювати перекладацьку діяльність.

Навчально-стратегічна й інструментальна субкомпетентність має включати знання, навички, вміння і здатність до планування та здійснення перекладацького процесу, оцінювання перекладацького продукту, активізації інших субкомпетентностей, виявлення та подолання труднощів у перекладі, використання різноманітних засобів та інформаційно-комунікаційних технологій для здійснення коректного перекладу; когнітивні (наприклад, пам'ять, увага), ціннісні (наприклад, інтелектуальна допитливість, впевненість у своїх здібностях) і психомоторні здібності (наприклад, логічне мислення, креативність).

Щодо перекладацьких стратегій, то за L. Bai, L.Feng і M.Yan, вважаємо, що це є засоби, що застосовуються для розв'язання проблем перекладу на основі виявлення проблем, які охоплюють специфічні стратегії на чотирьох етапах: планування (підготовка до перекладу, передперекладацький аналіз), виконання (доповнення, спрощення, трансформація, реорганізація, безпосередній переклад), оцінювання («редагування») та усунення недоліків (виправлення перекладу, постперекладацький аналіз) [13].

S. Cheng та Q. Wu, здійснивши аналіз перекладацької діяльності студентів, визначили, що навчально-стратегічна компетентність складається з п'яти

складників: виявлення і постановка проблеми, пошук, оцінювання і процес прийняття рішень, при чому саме стратегія – це саме дії та заходи, що застосовуються на основі виявлення певної проблеми [15]. Попри те, чи є стратегічна компетентність вершиною піраміди, чи центром моделі, вона є основою ПК. За Z. Sang, однією з головних цілей процесу навчання перекладу є розвиток стратегічної компетентності студентів, проте досі бракує діахронічних досліджень розвитку стратегічної компетентності в контексті освіти [24]. Передусім А. Gregorio-Sano наголошує на тому, що саме ця компетентність відображає здатність фахівця виявляти проблеми та застосовувати методи чи способи для їх вирішення, завершуючи та покращуючи якість перекладу [18]. Серед різних складників стратегічної компетентності ключовим є прийняття рішень, що передбачає відповідний добір і відхилення інформації на основі аналізу та є концентрованим проявом стратегічної компетентності.

Системний підхід до іншомовної самоосвіти під час опанування ПК передбачає ретельно структурований та організований процес набуття нових знань, розвиток навичок, формування вмінь, розвиток здібності до перекладацької діяльності.

На основі досліджень щодо самостійного навчання англійської мови, навчання перекладу у будь-якій галузі на засадах системного підходу, алгоритм англійської самоосвіти під час опанування ПК має включати декілька етапів [14].

Перший етап (пропедевтичний) включає:

1) чітко визначені цілі (чого слухач хоче навчитися і чому це важливо для нього. Це передусім мають бути конкретні, досяжні, релевантні та обмежені в часі цілі, які можна реально досягти, щоб надати іншомовній самоосвіті певний сенс опанування ПК і скерувати цю перекладацьку діяльність в потрібне русло;

2) аналіз власних потреб, де необхідно здійснювати оцінювання наявних знань, навичок та вмінь, пов'язаних з навчальним курсом. На цьому етапі треба визначити прогалини між поточним рівнем і бажаним рівнем володіння

іншомовним матеріалом. Ця діагностика допоможе зрозуміти, на чому слід зосередити свої зусилля під час здійснення перекладу.

Другий етап (підготовчий) містить такі компоненти:

1) підготовка комплексного навчального плану, в якому мають бути вказані кроки, ресурси та часові рамки, необхідні для досягнення поставлених цілей. При чому навчальний процес необхідно поділяти на керовані частини або етапи;

2) добір високоякісних навчальних ресурсів, до яких відносимо навчальні посібники й підручники, онлайн-курси, відео, статті і й наставників (викладачів). Ресурси обираються відповідно особливостям стилю іншомовної самоосвіти особистості та узгоджуються з її цілями;

3) складання навчального розкладу, свого роду структурованого графіка, щоб регулярно розподіляти час на освіту. Системність – основа результативного навчання. Для здійснення самоосвітньої діяльності особистості необхідно враховувати інші свої зобов'язання, щоб створити збалансований навчальний розпорядок.

Третій етап (початковий) включає:

1) освоєння основ щодо здійснення якісного перекладу, де необхідно починати опановувати основоположні поняття і принципи вивчення матеріалу. Побудова міцного фундаменту допоможе особистості згодом засвоїти складніші теми.

2) перевага надається активному навчанню перекладу. Так, R. Chaitanya пропонує замість пасивного читання використовувати активні методи навчання, такі як конспектування, узагальнення, пояснення понять іншим та розв'язання проблем [14]. Активна участь у навчальному процесі покращує запам'ятовування і розуміння.

Четвертий (основний) етап містить:

1) самоосвітню діяльність під час опанування ПК. Під час цього періоду навчання перекладу відбувається розвиток усіх необхідних знань, навичок та

здібностей, застосовуються певні перекладацькі стратегії та способи, здійснюються різні види перекладу. Під час перекладу оригінального іншомовного тексту, який створений у певній галузі/сфері, важливо визначати характерні риси цієї галузі, а також її унікальні особливості, враховувати лінгвістичні особливості, такі як іншомовна полісемія та ідіоматичні вирази тощо;

2) здійснення зворотного зв'язку, тобто під час цього навчання необхідно звертатися за підтримкою до викладачів, наставників або колег. Конструктивний зворотний зв'язок може допомогти особистості визначити зони, які потребують вдосконалення, і скоригувати підхід до самоосвіти.

3) Перегляд та повторення навчального матеріалу, де мається на увазі регулярний перегляд і повторення раніше вивченого навчального матеріалу. Повторення через певні проміжки часу, коли людина переглядає матеріал, який вона вивчала раніше через дедалі більші проміжки часу, покращує довгострокове запам'ятовування [14].

4) практика і застосування набутих знань. Необхідно застосовувати отримані знання на практиці шляхом виконання вправ і завдань, проєктів, проходження різноманітного тестування на переклад або реальних життєвих ситуацій. Практичне застосування посилює розуміння і розвиває практичні здібності.

5) аналіз успішності самоосвіти. Передбачається періодичне оцінювання свого прогресу у порівнянні з планом і цілями навчання перекладу. Якщо виникає необхідність, треба здійснювати переосмислення своїх досягнень і сторін своєї діяльності, які потребують вдосконалення і коригування свого навчального плану.

б) визначення своїх досягнень під час опанування ПК. Необхідно залишатися вмотивованими та наполегливими, оскільки самостійне навчання може бути складним, але підтримка мотивації та наполегливості є запорукою

успіху. Отже, необхідно залишатися позитивно налаштованими й нагадувати собі про переваги досягнення поставлених цілей.

7) співпраця передбачає спілкування з такою ж навчальною спільнотою або навчальною групою, оскільки саме співпраця з іншими може забезпечити різні перспективи, підтримку та можливість обговорити будь-які ідеї тощо.

П'ятий етап є завершальним і підсумковим, оскільки відбувається:

1) здійснення аналізу і підсумку цього самостійного навчання;

2) продовження самоосвіти. Людині необхідно сприймати самоосвіту впродовж життя, і саме самостійне навчання ІМ, навчання здійснення перекладу не має кінцевої точки. Слухач має мислити цілеспрямовано на постійне вдосконалення, і продовжувати вивчати нові теми або вдосконалювати англomовну комунікативну компетентність впродовж усього життя.

Висновки. Отже, на основі досліджень і міркувань щодо формування ПК під час англomовної самоосвіти визначаємо, що знання особливостей перекладу є однією з важливих умов забезпечення ефективного англomовного усного та писемного спілкування. Розвиток і формування ПК має здійснюватися на засадах компетентнісного і системного підходів під час іншомовної самоосвітньої діяльності. В основі компетентнісного підходу основоположним є поняття *компетентності*. У формуванні ПК вирішальну роль відіграє зміст освіти, освітнє середовище слухача, організація освітнього процесу, освітні технології, включаючи самоосвітню діяльність. Формування ПК – це складний і тривалий процес у навчанні англійської мови. Ця компетентність включає особистісні якості, передусім творчі здібності, знання, уміння і навички, якими необхідно опанувати майбутньому фахівцю з метою відповідності сучасним вимогам, що висуваються соціумом до нього. Здійснення перекладацької діяльності відбувається, коли сформовані мотиваційна, змістова та операційні складники ПК; передбачається адекватне сприймання та розуміння англomовної інформації; є готовність до реалізації мотиваційно-спонукальної, орієнтаційно-дослідницької та виконавчої фаз; у слухачів розвинуті та сформовані групи

знань, навичок, умінь та здібностей, які необхідні для здійснення цієї діяльності майбутнім фахівцем; відбувся належний розвиток творчого мислення. ПК складається з системи субкомпетентностей, які є взаємопов'язаними, ієрархічними, і ці взаємозв'язки можуть змінюватися. До ПК включено білінгвальну, фахову надпредметну, лінгвосоціокультурну (екстралінгвістичну) і навчально-стратегічну й інструментальну субкомпетентності.

Щодо самостійного навчання перекладу у будь-якій галузі на засадах системного підходу, алгоритм англомовної самоосвіти під час опанування ПК має включати такі етапи: *пропедевтичний, підготовчий, початковий, основний, завершальним і підсумковий.*

Подальшим напрямом нашого дослідження є створення системи вправ і завдань для розвитку і формування ПК під

Список використаних джерел

1. Адамова Г. В., Таланова Л. Г., Погонєць В. В. Важливість розвитку перекладацької компетентності здобувачів-філологів у контексті російсько-української війни. *Академічні візії*. 2023. Вип. 22. URL: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.8220984> (дата звернення: 12.01.2025).

2. Артёмова М. Г., Віктор (В.В. Бедь). Компетентнісний підхід в системі вищої освіти як пріоритет її модернізації у вищому навчальному закладі. URL: <http://www.uuba.org.ua/publikatsiyi/kompetentnisniy-pidhid-v-sistemi-vischoyi-osviti-yak-prioritet-yiyi-modernizatsiyi-u-vischomu-navchalnomu-zakl-2.html> (дата звернення: 13.01.2025).

3. Бідюк Н. М. Особливості формування перекладацької компетентності майбутніх учителів іноземної мови та літератури. *Слобожанський науковий вісник. Серія Філологія*. 2023. Вип. 1. С. 36–42.

4. Гавришак Г. Р. Компетентність та ключові компетенції викладача ВНЗ. *Професійні компетенції та компетентності вчителя*. Матеріали регіонального науково-практичного семінару (Тернопіль, 28–29 листопада 2006 р.). Тернопіль:

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, 2006. С. 31–32.

5. Долга Т. О. Психологічні умови вдосконалення усної перекладацької діяльності студентів-філологів: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 19.00.07. Київ: Нац. акад. пед. наук, 2011. 22 с.

6. Дорда С. Формування перекладацької компетенції майбутніх юристів в сфері професійної комунікації. *Наукові записки. Серія: Педагогіка*. 2016. № 4. С. 122–128.

7. Комплекс нормативних документів для розроблення складових системи галузевих стандартів вищої освіти / за заг. ред. В. Д. Шинкарука; уклад.: Я. Я. Болюбаш, К. М. Левківський, В. Л. Гуло, Л. О. Котоловець, Н. І. Тимошенко. Київ: МОН України, ІТІЗО, 2008. С. 2–8.

8. Овчарук О. В. Розвиток компетентнісного підходу: стратегічні орієнтири міжнародної спільноти. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи*. Київ: К.І.С., 2004. 112 с.

9. Пилипюк Л. Формування перекладацької компетентності у студентів-магістрів при навчанні іноземної мови. *Іноватика у вихованні*. 2024. Вип. 19. Т. 1. С. 135–140. DOI: 10.35619/iiv.v1i19.602 (дата звернення: 06.12.2024).

10. Пометун О. І. Формування громадянської компетентності: погляд з позиції сучасної педагогічної науки. *Вісник програм шкільних обмінів*. 2005. № 23. С. 20.

11. Тимченко-Міхаліди Н. С., Пугач В. Б. Формування перекладацької компетентності у процесі підготовки студентів економічного профілю. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Педагогічні науки. Серія «Педагогіка і Психологія»*. 2019. № 1 (17). С. 192–198. DOI: 10.32342/2522-4115-2019-1-17-24.

12. Штогрин М. В. Особливості формування перекладацької компетентності майбутнього перекладача на основі текстів нафтогазової сфери. *Вісник Житомирського державного університету. Педагогічні науки*. 2014. Вип. 3 (75). С. 135–139.

13. Bai L., Feng L., Yan M. The translation proficiency scales of China's Standards of English: Construct and principles. *Modern Foreign Languages*. 2018. Vol. 41, № 1. P. 101–110, 147.

14. Chaitanya R. The systematic approach to learning UTR. URL: <https://www.linkedin.com/pulse/systematic-approach-learning-rishu-chaitanya> (дата звернення: 13.01.2025).

15. Chen S., Wu Q. Analyzing the dynamics of written translation competence development from a problem-solving perspective in students' learning logs. *Chinese Translators Journal*. 2016. Vol. 37, № 1. P. 51–57.

16. Chesterman A. A causal model for Translation Studies. *Intercultural Faultlines* / ed. Maeve Olohan. Manchester : St. Jerome Publishing, 2000. P. 15–27.

17. Göpferich S. Translation competence: Explaining development and stagnation from a dynamic systems perspective. *Target. International Journal of Translation Studies*. 2013. Vol. 25, № 1. P. 61–76. DOI: <https://doi.org/10.1075/target.25.1.06goe>

18. Gregorio-Cano A. Towards the acquisition of strategic competence in translator training: Stepping into the translator trainees' shoes. *Hikma*. 2023. Vol. 22, № 1. P. 123–141. URL: <https://doi.org/10.21071/hikma.v22i1.14579>. (дата звернення: 13.01.2025).

19. Liu H. Research on the phases of translation competence development and its teaching methods. *Chinese Translators Journal*. 2011. Vol. 32, № 1. P. 37–45.

20. PACTE Group. Knowledge of translation. *Researching translation competence by PACTE group* / ed. A. Hurtado Albir. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Co., 2017. P. 131–152. DOI: <https://doi.org/10.1075/btl.127.09pac>

21. PACTE Group. Results of PACTE's experimental research on the acquisition of translation competence: The acquisition of declarative and procedural knowledge in translation. *Translation Spaces*. 2015. Vol. 4, № 1. P. 29–53. DOI: <https://doi.org/10.1075/ts.4.1.02bee>

22.Salamah D. A. Examining the Acquisition of Translation Competence: Dynamicity and Translation Quality as Indicators. *International Journal of English Linguistics*. 2024. Vol. 14, № 2. P. 35–49.

23.Samarkhodjayeva F. A. A systematic approach to legal translation. 2024. URL: <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.17787.12328>. (дата звернення: 13.01.2025).

24.Sang Z. Construction of Strategic Competence-Oriented Translation Instruction Model: An Activity Theory Approach. *Journal of PLA University of Foreign Languages*. 2017. Vol. 40, № 2. P. 79–85, 103, 160.

25.Shreve G. M. Cognition and the evolution of translation competence: Cognitive processes in translation and interpreting. *Applied Psychology*. London: Sage, 1997. Vol. 3. P. 120–136.

26.Xiao L. An Empirical Study on the Improvement of Students' Strategic Competence Through Translation Project Teaching. *International Education Studies*. 2023. Vol. 16, № 6. P. 123–132. URL: <https://www.researchgate.net/publication/375938794> (дата звернення: 12.01.2025).

27.Xu D. Analyze the Problems Existing in English Information Teaching and Study the Countermeasures. *Creative Education*. 2021. Vol. 12, № 7. P. 1590–1599.

28.Xu Q. Informatisation path of English teaching and translation professional competence cultivation in the internet era. *Applied Mathematics and Nonlinear Sciences*. 2024. Vol. 9, № 1. P. 1–19.